

РЕЦЕПЦІЯ СУЧАСНИХ ГЕНДЕРНИХ ПРОБЛЕМ

У РОМАНІ А. БАЙЄТ «ОДЕРЖИМІСТЬ»

Н. Якимаха, студентка IV курсу групи ФАБ-2-12-4.0д, IV курс, спеціальність «Філологія (мова і література англійська)».

Науковий керівник: Г.В. Бітківська, доцент кафедри світової літератури, кандидат педагогічних наук

Стаття присвячена дослідженню особливостей зображення сучасних гендерних проблем у романі А. Байєт «Одержимість». Серед головних проблем визначено руйнування типових гендерних моделей поведінки чоловіків і жінок, міграція маскулінного і фемінного, формування типу андрогіна. Доведено, що в романі андрогінні риси притаманні образу Мод Бейлі.

Ключові слова: гендерні проблеми, реценція гендерних проблем, маскулінное, фемінне, андрогінне.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the image of modern gender problems in the novel by A. Byatt "Obsession". Among the main problems are determined the destruction of typical gender models of men and women, the migration of masculine and feminine, the formation of androgin type. It is proved that in the novel the androgynous features are inherent in the image of Maud Bailey.

Key words: gender problems, reception of gender problems, masculine, feminine, androgynous

Стрімкий інтерес до гендерних проблем у сучасній культурі з'явився тоді, коли почала спостерігатись чітка невідповідність між моделями поведінки, які установлені соціумом, і реальним життям. З однієї сторони, фундаментом для відносин є гендерні розбіжності між жінками та чоловіками, а з іншої, ми спостерігаємо процес зміни й зближення гендерних ролей, при цьому прослідковується тенденція андрогінії, яка розглядається як повноцінна, нормальна та позитивна форма поведінки [3]. В основі цього процесу лежить невпинна соціальна еволюція, яка проявляється в специфіці протікання процесу

соціалізації та формує в успішній людині середнього віку певні психологічні риси, що не залежать від її статі. На формування цих особистісних якостей і на особливості їх прояву впливає середовище. Людина навчилася пристосовуватись до життя в ХХ столітті за допомогою запозичення маскулінних чи фемінних якостей в протилежної статі, які допомагають в досягненні поставлених цілей. Місце людини в суспільстві та її гендерна роль, таким чином, визначається її особистими якостями, які виробляються в процесі соціалізації.

Специфіка гендерної ідентичності, на думку О. Камінської, зумовлена здебільшого гендерно-рольовою соціалізацією, що сприяє формуванню «уявлень про гендерні ролі, які вона повинна виконувати, щоб відповідати соціальним взірцям маскулінності та фемінності» [4]. Андрогінія – поєднання в одному індивіді, як маскулінних, так і фемінних рис. Андрогінна особистість характеризується тим, що однаково успішно, на досить високому рівні, інтегрує в собі традиційні чоловічі та традиційні жіночі якості, характерні для її соціокультурного середовища.

У психології андрогінія в людини, незалежно від її статі, передбачає гнучкість її гендерно-рольової поведінки, високі соціально-адаптивні здібності та інші важливі якості. Наприклад, помічено, що обдарованим людям часто властива висока андрогінія. Крім того, вона може знімати обмеженість чоловічих і жіночих гендерних ролей, знижувати внутрішні конфлікти, пов'язані з неприйняттям своєї другої сутності. Андрогінна модель статевих і гендерних ролей має перевагу перед іншими моделями, хоча й вона не досконала [1].

Так звану «антрогінну особистість» ми можемо знайти на сторінках роману А. Байєт «Одержимість» – і це, безсумнівно, Мод Бейлі – сильна, сучасна, розумна, красива жінка, яка наділена цілою низкою як фемінних, так і маскулінних рис.

З твору ми дізнаємося, що персонаж Мод Бейлі – це сучасна жінка ХХ століття, нащадок вікторіанки Крістабель Ла Мотт і Еша Падуба. За допомогою

цього образу, А.С. Байет піддає сумнівам правильність ідей фемінізму. Героїня ревно оберігає себе від душевних потрясінь, прагне до повної незалежності. Вона чимось нагадує Снігову королеву, яка є такою ж холодною та неприступною. Але в останніх розділах письменниця демонструє, до чого може привести прагнення скинути ланцюги залежності від соціуму та світу речей. Через свої переконання Мод ризикує залишитися в повній самотності, як і її родичка Крістабель.

Доктор Мод Бейлі із Лінкольнського університету займається дослідженням феміністичних течій в літературознавстві й зокрема творчістю поетеси Крістабель Ла Мотт. Під час розслідування листування Крістабель та Падуба ми дізнаємось, що Мод Бейлі є далекою родичкою Крістабель Ла Мот, а саме – її праправнучкою. Тобто, Мод була прямим нащадком, як вважалося, асексуальної феміністки, Крістабель.

Образ Мод Бейлі зітканий з рис, що не зовсім відповідають прийнятому культурою нормативному канону фемінності (жіночності). Мод має розкішне біляве волосся, яке вона, проте, завжди ретельно ховає під хусткою, що свідчить про намір сховати жіночу красу. Поштовхом до маскуванню стала обструкція, яку їй влаштували подруги-феміністки, що помилково подумали, що вона фарбує волосся. Також вона вправно кермує автомобілем, проживає сама, є матеріально незалежною і заможною.

Аналіз багатьох гендерних досліджень стосовно образу типової жінки та типового чоловіка надають нам змогу співвідносити маскулінність з такими якостями, як активність, рішучість, амбіціозність, лідерство, незалежність, впевненість, агресія, впертість і т. д. А фемінність – з гнучкістю поведінки, добротою, наївністю, турботою, м'якістю, відкритістю, співчуттям і т. д. [1]. В образі Мод Бейлі ми прослідковуємо елементи як жіночого, так і чоловічого стилю – вона сильна, як чоловік, і, водночас, тендітна, як жінка. Коли Роланд зустрічає її вперше, вона виглядає так: «Вона була одягнена не як звичайний викладач, подумав Роланд, відкидаючи декілька інших варіантів, для того щоб описати її зелено-білий образ, довгу зелену туніку, вдягнену поверх зеленої

спідниці та білої шовкової блузки, довгі білі панчохи та блискучі зелені підбори. [...] Він не бачив її волосся, тому що воно було туго перемотане шовковим тюрбаном з перами павича, що був насунутий до брів. Її брови та вії були білявими, як він міг помітити. В неї була чиста, молочного кольору шкіра, ненафарбовані губи, стримані чіткі риси обличчя. Вона не посміхалась» [6].

Можливо, Мод здавалася Роланду холодною та неприступною, він навіть боявся її, не хотів висловлювати при ній свої думки і почуття. З іншого боку, вона була красивою жінкою, яка, безсумнівно, привертає увагу чоловіків. Він не знав, як ставитись до такої особи, тому що вона не відповідала архетипу поведінки жінки, який закладається зазвичай ще в дитинстві. Також Мод вагається щодо своєї сексуальної орієнтації – в неї є негативний досвід відносин з чоловіком та жінкою. Можливо, її відштовхували саме маскуліні риси, які притаманні їй самій. Натомість, вона знаходить спокій з Роландом, якому притаманні риси фемінності.

Отже, в образі Мод Бейлі спостерігається поєднання маскуліних і фемінних рис. Вона впевнена, енергійна і рішуча, водночас вразлива і емоційна. Проте андрогінні риси, що їй притаманні, відходять на периферію її ціннісних орієнтирів, коли вона покохала Роланда. Це свідчить про динаміку гендерних ролей в романі А. Байєт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Берн Ш. Гендерная психология (Секреты психологии) / Ш. Берн. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК. – 320 с.
2. Дальбум-Халл Б. Женщины и руководство / Б. Дальбум-Халл. – СПб.:Сова, 1996. – 132 с.
3. Ельяшевич А.М. Гендерные роли и соционика [электронный ресурс] /А.М. Ельяшевич // Соционика. Сборник докладов IV Московской научной конференции. – М., 2001. – Режим доступа: <http://www.socioniko.net/ru/articles/yel-gender.html>.
4. Камінська О.В. Гендерні особливості формування самоставлення в юнацькому віці: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / О. В. Камінська. – К., 2008. – 22 с.
5. Клецина И.С. Гендерная психология: практикум / 2-е изд., испр. и доп. – СПб.: Питер, 2009. – 496 с.

6. Byatt, A. Possession: A Romance [Electronic resource]. – Admission :
[http://qwertp.com/Book_s/pdf_BooKs/Byatt,%20A.S.%20%20Possession,%20A%](http://qwertp.com/Book_s/pdf_BooKs/Byatt,%20A.S.%20%20Possession,%20A%20).